DOOR - DRUŠTVO ZA OTROKE, OČETOVSTVO IN RESNICO
cesta Zore Perello Godina 2
6000 KOPER

MINISTRSTVO ZA DEMOGRAFIJO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

2. 11. 2026

Zadeva: Ponovni poziv k vsebinski opredelitvi do sistemskih pomanjkljivosti pri odločanju o varstvu in vzgoji otrok ter zagotavljanju pravice otrok do obeh staršev

Spoštovani,

zahvaljujemo se vam za dosedanje odzive na pobudo DOOR glede sistemske ureditve sostarševstva in opredelitve največje koristi otroka.

Po preučitvi vaših odgovorov ugotavljamo, da ministrstvi v veliki meri pojasnjujeta veljavno zakonsko ureditev, ne odgovarjata pa na bistveno vprašanje, zaradi katerega je bila pobuda sploh naslovljena na pristojne institucije: **zakaj se načela enakopravne starševske odgovornosti in zagotavljanja koristi otroka, ki jih določa Družinski zakonik, v praksi ne uresničujejo dosledno?**

1. Razkorak med zakonskimi določbami in prakso

MDDSZ v svojih odgovorih poudarja, da imata oba starša enako odgovornost za varstvo in vzgojo otroka ter da lahko sodišče v skladu s 138. členom Družinskega zakonika odloči o skupnem varstvu in vzgoji tudi brez soglasja staršev.

S tem se strinjamo. Vendar nas zanima, zakaj se ta zakonska možnost v praksi ne uveljavlja kot resna in enakovredna možnost pri odločanju o varstvu in vzgoji otrok.

Če je skupno varstvo in vzgoja zakonsko omogočeno tudi brez soglasja staršev, je treba odgovoriti na vprašanje, kateri dejanski in strokovni kriteriji odločajo o tem, da se sodišča zanj ne odločajo oziroma ga ne določijo.

Splošno sklicevanje na kompleksnost družinskih razmerij ne more nadomestiti analize sodne in socialne prakse.

2. Problem neutemeljenih in lažnih ovadb nasilja

Posebej in ponovno želimo opozoriti na problematiko ovadb nasilja v razveznih postopkih.

Seveda ne oporekamo nujnosti zaščite žrtev dejanskega nasilja. Nasprotno, takšna zaščita mora biti učinkovita in takojšnja. Vendar pa je treba enako resno obravnavati tudi možnost zlorabe prijavljanja nasilja v sporih glede otrok.

V praksi se lahko zgodi, da že sama vložitev ovadbe oziroma podaja očitkov o nasilju bistveno vpliva na položaj enega od staršev, na izvajanje stikov in na odločanje o varstvu in vzgoji, še preden so očitki ustrezno preverjeni.

Pri tem je nujno razlikovati med nedokazano ovadbo in zavestno lažno ovadbo. Dejstvo, da očitki niso bili dokazani, samo po sebi še ne pomeni, da so bili lažni. Vendar pa tudi sama vložitev ovadbe ne sme predstavljati nadomestila za dokazno presojo in avtomatičnega razloga za omejevanje odnosa otroka z enim od staršev.

Zato sprašujemo:

- Kako je v postopkih odločanja o varstvu in vzgoji ter stikih zagotovljena nepristranska presoja očitkov o nasilju?
- Kako se preprečuje, da bi že sama vložitev ovadbe, brez ustrezne presoje njene utemeljenosti, povzročila dolgotrajne ali celo trajne posledice za odnos otroka z enim od staršev?
- Ali obstajajo podatki o tem, koliko postopkov glede varstva in vzgoje ter stikov je bilo zaznamovanih z ovadbami nasilja in koliko teh očitkov se je pozneje izkazalo za neutemeljene oziroma zavestno lažne?
- Ali ministrstvi prepoznavata možnost instrumentalizacije očitkov o nasilju v družinskih sporih kot sistemski problem, ki zahteva posebno pozornost?

3. Oviranje stikov in odgovornost starša, ki ne omogoča odnosa z drugim staršem

V odgovorih pravilno opozarjate na določbe 141. člena Družinskega zakonika, ki določajo otrokovo pravico do stikov z obema staršema ter dolžnost starša, pri katerem otrok živi, da opusti vse, kar stike otežuje ali onemogoča.

Zakon predvideva celo možnost spremembe odločitve o varstvu in vzgoji, kadar eden od staršev onemogoča stike, drugi pa jih omogoča. Vendar je ključno vprašanje, kako učinkovito se te določbe izvajajo v praksi.

Koliko časa mora otrok čakati na učinkovito zaščito svoje pravice do odnosa z obema staršema? Koliko neuspešnih stikov, postopkov in opozoril je potrebnih, preden pristojne institucije ustrezno ukrepajo?

Če zakon določa pravico otroka do obeh staršev, mora država zagotoviti tudi učinkovite mehanizme za uresničevanje te pravice. Zgolj obstoj zakonske določbe namreč še ne zagotavlja njene uresničitve.

4. Potreba po spremljanju in analizi dejanskega stanja

Ministrstvo za pravosodje samo ugotavlja, da bi vsebinska in konceptualna sprememba instituta skupnega varstva in vzgoje terjala celovito analizo dejanskega stanja in vzrokov, zakaj se starši oziroma sodišča za to možnost ne odločajo.

S tem se strinjamo. Menimo pa, da je takšna analiza nujna ne glede na to, ali bo na njeni podlagi predlagana sprememba zakonodaje.

Zato predlagamo, da pristojni ministrstvi v sodelovanju s sodstvom in centri za socialno delo zagotovita analizo, ki bo med drugim zajela:

- delež odločitev o skupnem varstvu in vzgoji v primerjavi z odločitvami, ko je otrok zaupan v varstvo in vzgojo enemu od staršev;
- razloge, zaradi katerih sodišča skupnega varstva in vzgoje ne določijo, zlasti kadar eden od staršev temu nasprotuje;
- pogostost in vpliv očitkov oziroma ovadb nasilja na odločitve o varstvu in vzgoji ter stikih;
- učinkovitost ukrepanja v primerih sistematičnega preprečevanja ali oviranja stikov;
- čas, ki je potreben za učinkovito sodno in drugo institucionalno zaščito otrokove pravice do odnosa z obema staršema.

Brez podatkov in analize dejanskega stanja ni mogoče zanesljivo trditi, da je obstoječa ureditev ustrezna in da težave izvirajo zgolj iz njenega izvajanja.

5. Konkretna vprašanja in pričakovanja

Glede na navedeno vas ponovno pozivamo, da se vsebinsko opredelite do naslednjih vprašanj:

1. Ali ministrstvi ocenjujeta, da sedanja ureditev Družinskega zakonika v praksi zagotavlja enakopravno starševsko odgovornost tudi po razhodu staršev? Na katerih podatkih temelji takšna ocena?
2. Ali ministrstvi prepoznavata problem neutemeljenih in morebitnih zavestno lažnih ovadb nasilja v družinskih postopkih ter njihovega vpliva na odločanje o otrocih?
3. Ali podpirata pripravo analize dejanskega izvajanja določb 138. in 141. člena Družinskega zakonika?
4. Katera institucija je odgovorna za spremljanje učinkovitosti izvajanja otrokove pravice do odnosa z obema staršema?
5. Katere konkretne ukrepe nameravata sprejeti za preprečevanje zlorab postopkov in za učinkovitejše ukrepanje v primerih neutemeljenega omejevanja odnosa otroka z enim od staršev?

Sklep

DOOR ne zagovarja pravic enega od staršev na račun drugega. Zagovarjamo pravico otroka do obeh staršev, kadar je tak odnos zanj varen in v njegovo korist, ter enakopravno odgovornost obeh staršev za njegov razvoj.

Prav tako ne zagovarjamo avtomatičnega skupnega varstva in vzgoje v vseh okoliščinah. Menimo pa, da mora biti ohranjanje aktivne vloge obeh staršev resno izhodišče odločanja, odstopanje od tega izhodišča pa mora temeljiti na konkretno ugotovljenih okoliščinah in koristih otroka.

Ne moremo se zadovoljiti z odgovorom, da je zakonodaja ustrezna in da je treba zgolj izboljšati njeno izvajanje, ne da bi pristojni organi preverili, kaj se v resnici dogaja v praksi.

Zato pričakujemo konkretne odgovore, opredelitev odgovornosti pristojnih institucij ter jasno stališče glede potrebe po sistematični analizi in izboljšanju obstoječe prakse.

Otroštvo je časovno omejeno. Institucionalne neučinkovitosti in dolgotrajnih postopkov ni mogoče nadomestiti pozneje, saj lahko otrok v tem času izgubi dragocen odnos z enim od staršev.

S spoštovanjem,

Iztok Ivančič, predsednik

Poslano tudi na:

Generalni sekretariat Vlade RS